

Anniina Leikas

YRITTÄJÄKUMPPANEIDEN OSAKASSOPIMUKSET

Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2011

YRITTÄJÄKUMPPANEIDEN OSAKASSOPIMUKSET

Leikas, Anniina
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
lokakuu 2011
Ohjaaja: Torpo, Tapani
Sivumäärä: 39

Asiasanat: osakassopimus, osakkeiden luovutus, yhtiöjärjestys

Osakassopimus on osakkeenomistajien välinen vapaamuotoinen sopimus yhtiön hallinnosta ja asioiden hoitamisesta. Osakeyhtiölaissa (21.7.2006/624) ei ole mainintaa osakassopimuksista. Tässä tutkimuksessa tarkastellaan lähemmin vain sellaisia osakassopimuksia, joissa on mukana yrittäjäkumppaneita, mutta ei ulkopuolisia pääomasijoittajia. Yrittäjäkumppaneiden omistus voi jakautua esimerkiksi yrittäjälle A 50 % ja yrittäjälle B 50 % tai kolmen yrittäjän kesken $33 \frac{1}{3}$ % kullekin.

Tutkimus on laadullinen, ja tutkimusmenetelmänä on selvittävä sisältöanalyysi. Tavoitteena on saada yleiskuva yrittäjäkumppaneiden osakassopimuksen merkityksestä. Erityisesti keskitytään osakassopimuksen sisältöön sekä suoritetaan vertailua näiden kesken.

Jokaisessa osakeyhtiössä on oltava yhtiöjärjestys, joka tulee julkiseksi, kun se ilmoitetaan kaupparekisteriin. Tämän vuoksi sinne ei haluta merkitä kaikkia osakkaiden keskenään sopimia asioita. Osa sovitusta asioista halutaan toistaiseksi salata ulkopuolisilta, ja osa asioista on sovittu niin yksityiskohtaisesti, ettei niitä ole syytä esittää julkisessa asiakirjassa. Tutkimuksessa havaittiin, miten uusi osakeyhtiölaki jättää paljon valinnanvapautta osakkaille. On runsaasti asioita, mistä voidaan sopia, ja niissä on monenlaisia vaihtoehtoisia menettelytapoja. Osakeyhtiölaki sisältää vain vähän pakottavia säännöksiä, mikä on lisännyt osakassopimuksen merkitystä.

Tyypillisimpiä sovittavia asioita ovat, ketkä ovat sopimuksen osapuolia, mikä on sopimuksen tarkoitus, miten tapahtuu osakkeiden lunastus ja luovutus, voitonjako ja yhtiön varojen lainaaminen, miten omaa pääomaa korotetaan ja uutta rahaa hankitaan, sopijapuolten tasapuolinen kohtelu, salassapito, sopimuksen muuttaminen, sopimuksen voimassaolo, riitojen ratkaisu ja sopimusten järjestys.

Osakassopimus voi muodoltaan vaihdella merkittävästi. Se voi olla suullinen ja koskea jotain pientä asiaa, esimerkiksi käyttäytymistä yhdessä yhtiökokouksessa. Äärimmillään se voi olla kymmeniä sivuja pitkä huippuasianajajien laatima lukuisia aihealueita sisältävä pitkäikäinen asiakirja. Erityisen merkittävä se on silloin, kun osakeomistus jakautuu tasan puoliksi. Tärkeä se on niin enemmistö- kuin vähemmistö-osakkaallekin, ja suuri merkitys on myös niille, jotka eivät omista 10 %:n vähemmistöosuutta. Pelkkä asian kirjaaminen osakassopimukseen saattaa estää erimielisyyksien syntymisen.

STAKEHOLDERS' AGREEMENT

Leikas, Anniina
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in financial management
October 2011
Supervisor: Torpo, Tapani
Number of pages: 39

Keywords: stakeholder agreement, transferring shares, corporate by-laws

Stakeholders' agreement is an informal agreement between shareholders concerning the governance and business operations of a company. The Finnish Corporate Law (21.7.2006/624) has no mention of stakeholders' agreement. This thesis takes a closer look on stakeholders' agreements between entrepreneur partners with no outside capital investors involved. The ownership between the partners can be divided e.g. in half between two partners or in one thirds for each between three partners.

The study is qualitative and uses interpretive content analysis as a research method. The purpose is to form an overview of the purpose of a stakeholders' agreement between entrepreneur partners. The main focus is on the contents of different kinds of stakeholders' agreements and their comparison.

Every limited liability company must have corporate by-laws, which are made public when the company is registered in the trade register. Because of the public nature of the corporate by-laws, not all agreements made between the entrepreneur partners are usually included in them. Some agreements made are of such nature that the partners wish to keep them as inside information and some agreements are so rich in detail that it would not be wise to make them public knowledge. One observation made in the study is how much freedom of choice the new Corporate Law leaves to stakeholders. There are many matters that can be agreed upon and multiple alternative ways of conduct. The Finnish Corporate Law contains only a few compulsory regulations, which has made the stakeholders' agreement more important.

The most typical matters agreed upon include identifying the parties of the agreement, the meaning of the agreement, redeeming and transferring shares, profit distribution, loaning corporate funds, raising capital, impartial treatment of partners, confidentiality, modification and validity of the agreement, handling of disputes and the order of different agreements.

The form of the stakeholders' agreement can vary significantly. It can be oral and concern only limited matters like the rules of conduct in a single general meeting. In the other extreme it can be a long-lasting document tens of pages long, crafted by major lawyers and contain several topics. The significance of the agreement is especially great, when the ownership is divided evenly between two partners. However, it is also important to all majority and minority stakeholders and also to those who don't have a minimum of 10 percent ownership. Including a matter in the stakeholders' agreement can avoid disputes later on.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	YHTIÖN JA OSAKKAAN VÄLISET SOPIMUKSET	6
2.1	Yhtiöjärjestys / Yhtiösopimus	6
2.2	Osakassopimus	10
3	TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS	12
4	YRITTÄJÄKUMPPANEIDEN OSAKASSOPIMUS	13
4.1	Osapuolet.....	13
4.2	Osakassopimuksen sisältö	14
4.2.1	Hallinnolliset asiakohdat.....	15
4.2.2	Taloudelliset asiakohdat.....	19
4.2.3	Osapuolten velvoitteet	22
4.2.4	Kilpailukiello.....	23
4.2.5	Salassapito.....	24
4.2.6	Rahoitukseen liittyvät asiakohdat.....	26
4.2.7	Osakkaiden ansaintaan liittyvät asiakohdat	26
4.2.8	Sopimuksen keston liittyvät asiakohdat.....	27
4.2.9	Sopimusrikkomus	29
4.2.10	Yleiset juridiset ehdot.....	31
5	OSAKASSOPIMUKSET KÄYTÄNNÖSSÄ	32
5.1	Osakassopimusten vertailua	32
5.2	Hyödyt	35
5.3	Haitat ja haasteet.....	36
5.4	Tapio Hannuksen kokemuksia.....	36
6	JOHTOPÄÄTÖKSET	38

1 JOHDANTO

Osakassopimus on osakkeenomistajien välinen sopimus yhtiön hallinnosta ja asioiden hoitamisesta. Syksyllä 2006 voimaantulleessa uudessa osakeyhtiölaissa (21.7.2006/624) jätettiin yhtiön osakkaille entistä enemmän valinnanvapautta päättää siitä, miten yhtiötä ja sen asioita hoidetaan ja hallinnoidaan. Usein on tarkoituksenmukaisempaa sisällyttää osakkaiden sopimia asioita erilliseen sopimukseen kuin kirjoittaa niitä yhtiöjärjestykseen. Osakassopimus voidaan tehdä yhtiön perustamisen yhteydessä tai sen toiminnan aikanakin. Osakassopimuksessa voi olla sopijapuolena osakkaiden lisäksi myös yhtiö itse.

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan yrittäjäkumppaneiden osakassopimusta sellaisessa yhtiössä, jossa ei ole pääomasijoittajia osakkaina. Pääomasijoittajien edellyttämät osakassopimuksen ehdot ovat lähtökohdiltaan erilaiset kuin yrittäjäosakkaiden keskinäiset sopimukset, koska pääomasijoittajien tavoitteena on usein irtautua yhtiöstä. Pääomasijoittajasopimukset ovat eri tutkimuksen aihe.

Tutkimus pohjautuu osakassopimuksia käsitteleviin kirjoihin, artikkeleihin sekä haastatteluun. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää ja saada yleiskuva yrittäjäkumppaneiden osakassopimuksen merkityksestä ja siinä sovittavista asioista. Opinnäytetyö voisi soveltua esimerkiksi tilitoimistoille ja yrityksille, jotka ovat tekemässä yrittäjäkumppaneiden osakassopimusta.

Tässä tutkimuksessa käytettiin kvalitatiivista tutkimustapaa. Tutkimus on siis laadullinen ja selvittävä sisältöanalyysi. Lähtökohtana ei ole teorian tai hypoteesin testaaminen, vaan aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. Tutkimuksessa on suosittu laadullisia metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille. Kokemuksia yrittäjäkumppaneiden osakassopimuksista on selvitetty Tietokauha Oy:n toimitusjohtajalta Tapio Hannukselta, joka on laatinut kymmeniä osakassopimuksia Tietokauha Oy:n tilitoimistoasiakkaille.

2 YHTIÖN JA OSAKKAAN VÄLISET SOPIMUKSET

2.1 Yhtiöjärjestys / Yhtiösopimus

Osakeyhtiötä perustettaessa täytyy laatia perustamisasiakirjat, jotka ovat perustamissopimus ja yhtiöjärjestys. Osakeyhtiölaki sisältää säännöt, joiden puitteissa yhtiöiden on toimintansa järjestettävä. Yhtiöjärjestys on osakkaiden sopimus yhtiön toiminnan järjestämisestä. Yhtiöjärjestys on sisällytettävä joko perustamissopimukseen tai otettava sen liitteeksi. Yhtiöjärjestyksen pakolliset määräykset on kirjattu osakeyhtiölain 2 luvun 3§:ssa. Osa säännöistä on osakeyhtiöitä pakottavia, mutta osa antaa päätätävältä. Tämä mahdollistaa sen, että säännöt voidaan tehdä perustettavaa yhtiötä ajatellen.

Osakeyhtiölain 2 luvun 1-3 §:n yleiset säännökset:

Yleiset säännökset

1 § Perustamissopimus

Yhtiön perustamiseksi on laadittava kirjallinen perustamissopimus, jonka kaikki osakkeenomistajat allekirjoittavat.

Perustamissopimuksen allekirjoituksella osakkeenomistaja merkitsee perustamissopimuksesta ilmenevän määrän osakkeita. Merkintää ei voida peruuttaa sen jälkeä, kun kaikki osakkeet on merkitty, jollei toisin sovita.

Johdon jäsenten ja tilintarkastajien toimikausi ja tehtävät alkavat perustamissopimuksen allekirjoittamisesta.

2 § Perustamissopimuksen sisältö

Perustamissopimuksessa on aina mainittava:

- 1) sopimuksen päivämäärä;
- 2) kaikki osakkeenomistajat ja kunkin merkitsemät osakkeet;
- 3) osakkeesta yhtiölle maksettava määrä
(*merkintähinta*);
- 4) osakkeen maksuaika; sekä
- 5) yhtiön hallituksen jäsenet.

(13.4.2007/461)

Perustamissopimukseen on otettava tai liitettävä 3 §:ssä tarkoitettu yhtiöjärjestys. Tilikaudesta on määrättävä joko perustamissopimuksessa tai yhtiöjärjestyksessä.

Perustamissopimuksessa on lisäksi tarvittaessa mainittava yhtiön toimitusjohtaja, hallintoneuvoston jäsenet ja tilintarkastajat. Perustamissopimuksessa voidaan nimitä hallituksen ja hallintoneuvoston puheenjohtaja. (13.4.2007/461)

3 § Yhtiöjärjestys

Yhtiöjärjestyksessä on aina mainittava yhtiön:

- 1) toiminimi;
- 2) kotipaikkana oleva Suomen kunta; sekä
- 3) toimiala.

Jos yhtiö aikoo käyttää toiminimeään kaksi- tai useampikielisenä, toiminimen jokainen ilmaisu on mainittava yhtiöjärjestyksessä.

Yhtiöjärjestyksen muuttamisesta säädetään 5 luvussa.

Oikeusministeriön asetuksella voidaan säätää osakeyhtiön malliyhtiöjärjestyksestä.

Osakeyhtiölaki -teoksen mukaan ennen osakeyhtiön merkitsemistä kaupparekisteriin, kaupparekisteriviranomainen tarkastaa yhtiöjärjestyksen lainmukaisuuden. Yhtiöjärjestyksessä on oltava kaikki ns. pakolliset määräykset. Yhtiöjärjestyksen mikään määräys ei saa olla vastoin OYL:n tai muun lain pakottavia säännöksiä taikka hyvän tavan vastainen. (Kyläkallio, J. 2008. 158.)

Yhtiöjärjestys koskee kaikkia osakkaita sekä yhtiön johtoa, muita yhtiön edustajia ja tilintarkastajia. Yhtiöjärjestys on enemmän yhtiötä varten, ei sen osakkaita. Yhtiöjärjestyksen määräykset voidaan jakaa pakollisiin ja vapaaehtoiisiin. Yhtiöjärjestyksen pakolliset määräykset ovat seuraavat:

- 1) Yhtiön toiminimi
- 2) Yhtiön kotipaikkana oleva Suomen kunta
- 3) Yhtiön toimiala
- 4) Yhtiön tilikausi

Osakeyhtiön toiminimestä säädetään toiminimilaissa ja rekisteröimisestä kaupparekisterilaissa. Rekisteröinti tuo yhtiölle yksinoikeuden toiminimeen. Yhtiön kotikunta

on vapaasti valittavissa, mutta yhtiökokous on pidettävä kotikunnassa, ellei siitä erikseen säädetä yhtiöjärjestyksessä. Toimialalla tarkoitetaan sitä toimintaa, jolla on yleensä tarkoitus tuottaa voittoa osakkaille. Tilikaudesta on määrättävä yhtiöjärjestyksessä vain, jos siitä ei ole määrätty perustamissopimuksessa.

Yhtiöjärjestyksen vapaaehtoiset määräykset, joilla määrätään toisin kuin asia olisi osakeyhtiölain nojalla, ilmenevät OYL:stä itsestään. OYL:stä selviää, mistä sen säännöksistä saadaan poiketa ja tavallisesti myös se, miten niistä saadaan poiketa. OYL:iin sisältyy kuitenkin myös monia sellaisia säännöksiä, joiden osalta ei ole annettu nimenomaista poikkeamislupaa, mutta jotka ovat luonteeltaan sikäli tahdonvaltaisia, että samalla kun ne sääntelevät ko. seikan, ne määrittelevät myös tietyn rajan, jota ei yhtiöjärjestyksen määräyksin saa ylittää tai alittaa, jos asiasta halutaan yhtiöjärjestyksessä määrätä OYL:sta poikkeavasti.

(Kyläkallio, J. 2008. 158.)

Esimerkkejä yhtiöjärjestyksen vapaaehtoisista määräyksistä Osakeyhtiölaki-kirjasta:

- 1) Osakkeenomistajalle määrätään velvollisuus maksaa erityisiä maksuja osakeyhtiölle
- 2) Määrätään yhtiön osakepääoman suuruus ja vaihtelurajat
- 3) Määrätään vähimmäisosakepääoma yksityisessä osakeyhtiössä yli 2 500 euroksi ja julkisessa osakeyhtiössä yli 80 000 euroksi.
- 4) Yhtiölle määrätään muu tarkoitus kuin voiton tuottaminen osakkeenomistajille.
- 5) Poiketaan periaatteesta, jonka mukaan kaikki osakkeet tuottavat yhtiössä yhtäläiset oikeudet tai siitä, jonka mukaan kaikkiin osakkeisiin liittyvät mahdolliset velvoitteet ovat yhtäläiset.

(Kyläkallio, J. 2008. 158.164)

Yhtiöjärjestys liitetään perustamissopimukseen ja nämä on liitettävä kaupparekisteriin tehtävään perusilmoitukseen kolmen kuukauden kuluessa perustamissopimuksen allekirjoittamisesta

Yhtiöjärjestyksen sisältöön kannattaa paneutua tarkkaan, sillä myöhemmin sen muuttaminen on maksullista. Pienen yhtiön yhtiöjärjestys on syytä tehdä joustavammaksi kuin suuren, useamman osakkaan yhtiön. Pienen yhtiön kasvaessa yhtiöjärjestys ei tällöin rajoita kasvumahdollisuuksia. Suuremmassakin yhtiössä voidaan osa määrätävistä asioista jättää sovittavaksi osakassopimuksessa, joka ei ole julkinen.

Osake on osuus (osakkuus) osakeyhtiössä. Se sisältää ne oikeudet ja velvollisuudet, jotka lain, yhtiöjärjestyksen ja tietyiltä osin myös perustamissopimuksen ja/tai merkintäehtojen mukaan liittyvät kussakin tapauksessa osakkeeseen. Siitä huolimatta, että osakeyhtiön pohjana on perustamissopimus, osakkeenomistajien keskinäisiin suhteisiin ja heidän ja yhtiön väliseen suhteeseen ei yleensä voida soveltaa ”normaaleja” sopimusoikeudellisia säännöksiä. Osake ei muodosta velkasuhdetta yhtiön ja osakkeenomistajan välille vaan yhtiösuhteen, jonka osapuolia ovat yhtiön kaikki osakkaat.

(Kyläkallio, J., 2008, 215.)

Osakkeeseen liittyvät oikeudet jaetaan kahteen ryhmään Kyläkallion mukaan. Ryhmät ovat hallinnoimisoikeudet ja varallisuusosoikeudet.

Esimerkkejä hallinnoimisoikeuksista

1. oikeus osallistua yhtiökokoukseen ja käyttää siellä osakkeenomistukseen liittyviä oikeuksia
2. oikeus moittaa yhtiökokouksen päätöstä
3. oikeus eräissä tapauksissa moittaa hallituksen päätöstä

Varallisuusosoikeus – ryhmän esimerkkejä

1. oikeus saada yhtiön toiminnan aikana varoja yhtiöstä
2. oikeus saada yhtiön purkautuessa osuutensa yhtiön omaisuudesta
3. oikeus tietyn edellytyksin lunastaa osakkeensa yhtiöltä tai toiselta osakkeenomistajalta

Osakkeenomistajalla ei tavallisesti ole muuta osakkeisiin liittyvää osakkeen omistamisesta johtuvaa velvollisuutta yhtiötä kohtaan kuin maksaa osakkeen merkintähinta. Yli 90%:a yhtiön kaikista osakkeista omistavalla osakkaalla on velvollisuus lunastaa vähemmistöosakkeenomistajan osakkeet. Pykälässä § 18:1 on säädetty lunastusoikeus ja/tai -velvollisuudesta.

2.2 Osakassopimus

Osakassopimus määritellään tyypillisesti osakeyhtiön osakkeenomistajien väliseksi sopimukseksi, jossa sovitaan muun muassa yhtiön hallintoon, voitonjakoon ja osakkeista luopumiseen liittyvistä ehdoista. Osakassopimukselle ei kuitenkaan voida määrittää vain yhtä käyttötarkoitusta, sillä osakassopimus ei ole vakiosopimus, jota voitaisiin käyttää identtisesti yhtiöstä toiseen. Osakassopimus on käytännössä aina kyseessä olevan yrityksen ja sen osakkeenomistajien tarpeisiin räätälöity sopimus. (Alho, J-P. 2009. 15–16.)

Osakeyhtiölaissa ei voida varautua kaikkiin osakeyhtiön eri sidosryhmien tarpeisiin. Myöskään pelkällä yhtiöjärjestyksellä ei voida tarpeeksi ottaa huomioon yhtiön omistajien roolia. Yhtiön omistajille sekä vähemmistöön jääville osakkaille voidaan varmistaa riittävä suoja osakassopimuksen avulla. Osakassopimuksella voidaan täydentää osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen määräyksiä, ja se on myös paljon joustavampi sopimusväline. Osakassopimuksen laajuutta ei ole määritelty missään, eikä sen tarvitse olla sidoksissa yhtiön tai yhtiöjärjestyksen rekisteröintiin, koska osakassopimus ei ole julkinen asiakirja.

Osakassopimus ei kuitenkaan velvoita yhtiötä, mutta sen sijaan se sitoo sen tehneitä osapuolia. Yleensä osakassopimuksilla määrätään samoista asioista kuin yhtiöjärjestykselläkin, mutta niillä puututaan myös yhtiökokouksen tai hallituksen tekemisiin.

Pääsääntönä voi sanoa, että osakassopimusta sovelletaan osakkeenomistajien välisessä suhteessa ennen yhtiöjärjestystä ja osakeyhtiölakia. Vain lain pakottavat harvalukuiset säännökset syrjäyttävät osakassopimuksen. Sen lisäksi osakassopimukseen sovelletaan yleisiä sopimusoikeuden oppeja muun muassa kohtuuttomien sopimusehtojen osalta. Periaatteena kuitenkin on, että osakassopimus sitoo tekijöitään ja että se pitkälti määrää yhtiön toimintaa.

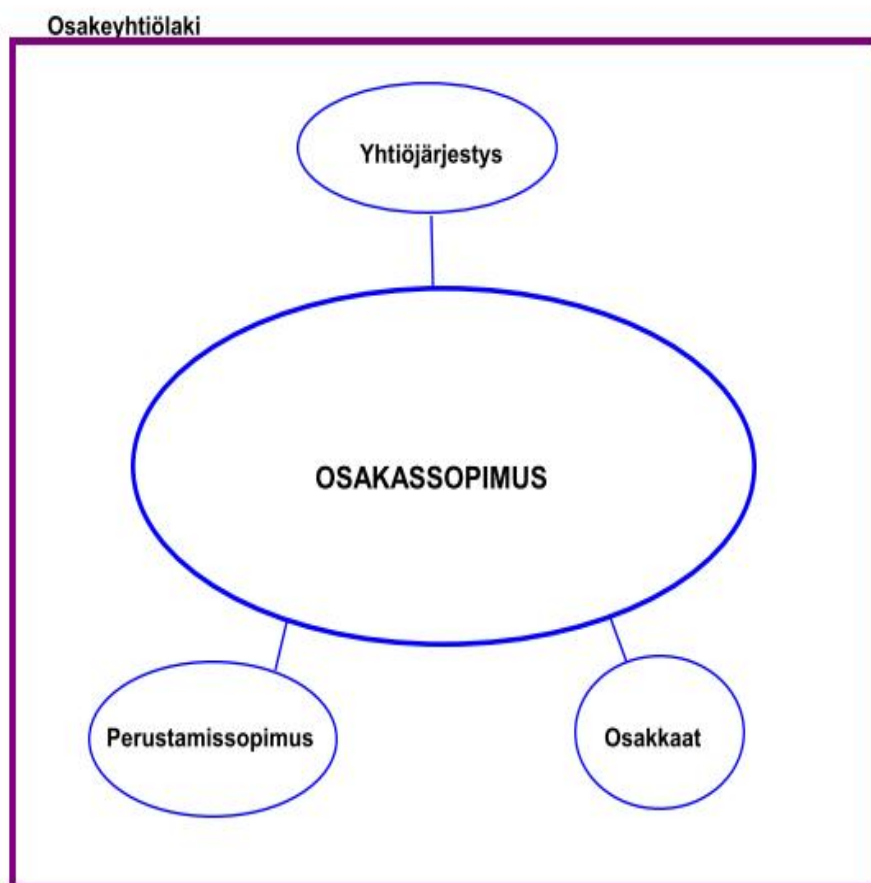
(Tilisanomat 5/2008)

Osakassopimus tehdään poikkeuksetta kirjallisesti, vaikka osakassopimuksen muodoille ja sisällölle ei ole asetettu lainsäädännössä edellytyksiä. Lainsäädäntö ei toisinsanoen tunne osakassopimusta. Suullinenkin sopimus on siten pätevä, mutta kirjallisen sopimuksen tekeminen on yleensä aina suositeltava ratkaisu. Kirjallinen sopimus helpottaa osapuolten yhteisen tarkoituksen selvittämistä.

(Alho, J-P. 2009. 15-16.)

3 TUTKIMUKSEN VIITEKEHYS

Ohessa on esitetty osakassopimuksen viitekehys. Osakassopimukseen liittyy olennaisena osana yhtiöjärjestys, yhtiön osakkaat ja perustamissopimus. Kaiken lähtökohtana ja perustana on osakeyhtiölaki. Uusi osakeyhtiölaki tuli voimaan 2006. Uudessa osakeyhtiölaissa on vapautta päättää yhtiön hallinnosta ja sen asioiden hoitamisesta ja hallinnoimisesta. Osakeyhtiötä perustettaessa on laadittava yhtiöjärjestys ja perustamissopimus. Osakeyhtiölaki sisältää säännöt, joiden puitteissa yhtiöiden on toimintansa järjestettävä. Osakeyhtiölaissa ei voida varautua kaikkiin osakeyhtiön eri sidosryhmien tarpeisiin. Myöskään pelkällä yhtiöjärjestyksellä ei voida tarpeeksi ottaa huomioon yhtiön omistajien roolia. Yhtiön osakkaille voidaan tuoda tasapuolisuutta ja pelisääntöjä osakassopimuksen avulla.

Kuviol

4 YRITTÄJÄKUMPPANEIDEN OSAKASSOPIMUS

4.1 Osapuolet

Osakassopimuksen osapuolina voivat olla joko kaikki tai vain osa yhtiön osakkeenomistajista. Osakassopimuksen osapuolena voi myös olla yhtiöön nähden ulkopuolinen taho, esimerkiksi osakkeenomistajana olevan yhtiön omistaja, yhtiön velkoja tai optio-oikeuden tai muun osakkeisiin oikeuttavan erityisen oikeuden haltija. Osakassopimuksissa sovitaankin usein myös suhteista kolmansiin, joskin tavanomaista on, että esimerkiksi velkojan ollessa osakassopimuksen osapuolena velkojan oikeuteen liittyy myös oikeus hankkia yhtiön osakkeita.

(Alho, J., 2009, 16.)

Alhon mukaan Osakassopimukset -teoksessa enemmistö- ja vähemmistöosakkeenomistajille saatetaan laatia erilliset osakassopimukset, jos osakkeenomistajat ovat selvästi jakaantuneet kahtia osakeomistuksen suuruuden tai aseman perusteella.

Yrittäjäkumppaneiden osakassopimuksella tarkoitetaan sopimusta, joka on syntynyt tilanteessa, jossa ei ole pääomasijoittajaa vaan yrityksen omistus on jakautunut yrittäjäkumppaneiden kesken. Omistus voi olla keskittynyt tai jakaantunut tasan yrittäjäkumppaneiden kesken.

Yritys, jota yrittäjäkumppanit omistavat, voi olla palvelualan yritys tai yritys voi harjoittaa tuotannollista toimintaa. Kyse voi olla myös ammatinharjoittajien tai asiantuntijoiden eli esimerkiksi lakimiesten tai tilintarkastajien taikka konsulttien yhdessä perustamasta yrityksestä.

(Hannula, A., 2007, 55.)

Esimerkki Hannula, A., Osakassopimus kirjan mukaisesta suppeasta osakassopimusmallista.

SOPIJAPUOLET

Tämä X Oy:n osakassopimus (myöhemmin ”Sopimus”) on solmittu seuraavien sopijapuolten välillä:

1.1 N.N. (Sotu), Osoite

1.2 N.N.1 (Sotu), Osoite

sekä

1.3 X Oy (y-tunnus X), myöhemmin ”Yhtiö”.

Sopijapuolet 1.1–1.2 myöhemmin yhdessä ”Perustajaosakkaat” tai ”Osakkaat” tai erikseen ”Perustajaosakas” tai ”Osakas”. Sopijapuolet 1.1–1.3 myöhemmin yhdessä ”Sopijapuolet” tai erikseen ”Sopijapuoli” asiayhteydestä riippuen.

4.2 Osakassopimuksen sisältö

Eri tilanteita varten laaditut osakassopimukset poikkeavat osin merkittävästikin toisistaan. Osakassopimukset, joita yrittäjäkumppanit laativat, ovat suhteellisen lyhyitä.

Keskeiset sovittavat asiat ovat tyypillisesti seuraavat:

- Hallinnolliset asiakohdat: yleiset periaatteet, yrityksen hallinto ja päätöksenteko
- Taloudelliset asiakohdat: osakkeiden ja omistuksen hallinnointi
- Osapuolten velvoitteet: salassapito, kilpailukiello
- Rahoitukseen liittyvät asiakohdat: yhtiön rahoitus, sopijapuolten sijoitukset yhtiöön
- Voitonjakoon liittyvät asiakohdat: osakkaiden ansainta omistusaikana, omistuksesta irtaantuminen
- Sopimuksen voimassaoloon liittyvät asiakohdat
- Sanktioehdot

Olennaista yrittäjäkumppaneiden välisissä osakassopimuksissa on laatia käytännönläheiset pelisäännöt, joilla sovitaan mm.:

- mitkä ovat yrittäjäkumppaneiden kollektiiviset ja individuaaliset velvollisuudet yhtiötä ja mahdollisesti toisiaan kohtaan
- miten päätökset tehdään (yksimielisesti, määräenemmistöllä vai yksinkertaisella enemmistöllä)
- miten toimitaan, jos asioista ei päästä yksimielisyyteen
- miten osakkaiden erilaiset elämäntilanteet otetaan huomioon
- osakkaiden henkilökohtaiseen työpanokseen perustuvissa yrityksissä rahan jakaminen.

(Hannula, A., 2007, 58.)

4.2.1 Hallinnolliset asiakohdat

Osakassopimuksissa sovitaan usein hyvin yksityiskohtaisesti yhtiön hallinnosta. Kun sovitaan tarkkaan yhtiön hallinnon hoitamisesta ja tehtävien jaosta organisaatiossa, niin voidaan edesauttaa tehokkaan ja tarkoituksenmukaisen hallintokulttuurin syntymistä. OYL 6 luku sisältää yleiset säädökset muun muassa yhtiön johdosta, johdon tehtävistä ja päätöksenteosta, joita yhtiön tulee noudattaa.

(Alho, J., 2009, 74.)

Hallituksen kokoonpanoa koskevat määräykset sisällytetään hyvin usein osakassopimukseen, koska se on kaikkien osapuolten etujen mukaista. Jos osakassopimuksessa ei määrätä hallituksen jäsenten lukumäärää, astuu voimaan yhtiöjärjestyksen ja sen jälkeen osakeyhtiön lain mukaiset määräykset. Osakeyhtiölain mukaan hallituksessa on oltava yhdestä viiteen varsinaista jäsentä. Hallituksen jäsenten lukumäärä saateen sisällyttää myös yhtiöjärjestykseen. Osakassopimusta tai yhtiöjärjestyksestä laadittaessa kannattaa hallituksen jäsenten lukumäärälle laittaa vähimmäis- ja enimmäismäärä, osan erotessa ja mahdollisten uusien osakkaiden liittyessä yhtiöön.

Hallituksen jäsenten nimitysoikeudesta sopimista kannattaa myös miettiä osakasso-

pimukseen. Hallitus hoitaa ja päättää paljon yhtiön asioista, siltä osin kun ne eivät kuulu toimitusjohtajalle. Hallituksella on näin ollen paljon valtaa yhtiössä. Osakassopimukseen voidaan ottaa mukaan määräykset siitä, miten tietty osakasryhmittymä päättää oman edustajansa valinnasta. Tämänkaltaiset määräykset ovat tärkeintä etenkin tilanteessa, jos yhtiössä on vähemmistöomistajia ja vain yksi enemmistöomistaja. Vähemmistöomistajien nimitysoikeus voidaan varmistaa osakassopimuksessa. Myös hallituksen puheenjohtajan nimittämisestä voidaan ottaa määräyksiä osakassopimukseen. Osakeyhtiölain mukaan yhtiökokouksen puheenjohtaja valitaan äänienemmistöllä ja äänten mennessä tasan, puheenjohtaja tekee päätöksen. Osakassopimuksessa voidaan määrätä, että äänten mennessä tasan, lopullisen päätöksen tekeekin joku muu puheenjohtajan sijasta.

(Alho, J., 2009, 76.)

Osakeyhtiölaissa (OYL 6:10§) säädetään hallituksen jäsenten kelpoisuudesta, toimikaudesta ja tehtävistä hallituksessa. Osakeyhtiölain mukaan hallituksen jäsenenä ei voi toimia oikeushenkilö eikä alaikäinen tai se, jolle on määrätty edunvalvoja. Lisäksi yhdellä hallituksen jäsenellä on oltava asuinpaikka Euroopan talousalueella. Hallituksen jäsenen toimikausi olettasäännöksen mukaan yksityisessä osakeyhtiössä jatkuu toistaiseksi ja julkisessa osakeyhtiössä toimikausi päättyy seuraavan varsinaisen yhtiökokouksen päättyessä. Yhtiön johtoa sitoo osakeyhtiölakiin sisällytetty yleinen huolellisuus- ja lojaliteettivelvollisuus ja johdon onkin toimittava huolellisesti ja yhtiön edun mukaisesti kaikissa toimissaan. Huolellisuusvelvollisuudella on suuri merkitys vahingonkorvaustilanteessa.

(Alho, J., 2009, 77.)

Hallinnollisista asiakohdista esimerkkejä Hannula, A., Osakassopimus kirjan mukaisesta suppeasta osakassopimusmallista.

SOPIMUKSEN TARKOITUS

2.1 Tämän Sopimuksen tarkoituksena on sopia X Oy –nimisen yhtiön omistuksesta, hallinnosta ja sen liiketoiminnan järjestämisestä sekä sen Osakkaiden oikeuksista ja velvollisuuksista Yhtiöön ja toisiinsa nähden Yhtiön osakkeenomistajina. Lisäksi tällä Sopimuksella sovitaan osakkeiden omistukseen ja luovutuksiin liittyvistä asioista.

2.2 Sopijapuolet toteavat tavoitteenaan olevan hallinnoida ja kehittää Yhtiön liiketoimintaa tämän Sopimuksen mukaisesti siten, että Yhtiön ja sen osakkeiden arvo

nousee mahdollisimman suureksi. Liiketoimintasuunnitelma on otettu sopimuksen liitteeksi 1.

SOPIJAPUOLTEN VAKUUTUKSET

4.1 Sopijapuolet vakuuttavat toimivansa tämän Sopimuksen tarkoituksen toteuttamiseksi. Sopijapuolet pidättäytyvät toimista, jotka olisivat omiaan aiheuttamaan Yhtiölle tai Osakkaille vahinkoa taikka jotka vaarantaisivat Sopimuksen mukaisen tarkoituksen. Sopijapuolet pyrkivät omalta osaltaan edistämään Yhtiön toimintaedellytysten ja kasvutavoitteiden varmistamista. Osakkailla ei ole kuitenkaan velvollisuutta rahoittaa yhtiön toimintaa tai järjestää tarvittavia vakuuksia ellei asiasta yhteisesti erikseen sovita.

4.2 Sopijapuolet sitoutuvat siihen, että he ja/tai heidän valitsemansa edustajat äänestävät ja toimivat yhtiökokouksissa, hallituksen kokouksissa ja muissa tilanteissa siten, että tämän Sopimuksen tarkoitus, tavoitteet ja määräykset parhaalla mahdollisella tavalla toteutuvat.

YHTIÖN OMISTUKSEN JAKAUTUMINEN

3.1 Yhtiön osakepääoma on Sopimuksen allekirjoitushetkellä 12.000 euroa, jakautuen 12.000 kirjanpidollisella vasta-arvollaan 0,01 euron määräiseen osakkeeseen. Osakkeita on yksi sarja, ne ovat keskenään samanarvoisia ja kaikki osakkeet oikeuttavat yhteen ääneen yhtiökokouksessa äänestettäessä. Osakkeista ei ole annettu osakekirjoja.

3.2 Sopimuksen allekirjoitushetkellä Perustajaosakkaat muodostavat Yhtiön osakskunnan kokonaisuudessaan. Osakkeiden merkintähinta on Yhtiötä perustettaessa 0,01 euroa. Yhtiön osakepääoma jakautuu seuraavasti:

Osakas	Osakkeet (kpl)	Merkintähinta	Omistusosuus (%)
--------	----------------	---------------	------------------

YHTIÖKOKOUS

5.1 Seuraavista asioista päättäminen yhtiökokouksessa edellyttää Sopimuksen Sopijapuolten omistamista osakkeista 2/3 enemmistön kannatusta:

- (i) Yhtiön yhtiöjärjestyksen muuttaminen.
- (ii) Yhtiön osakepääoman korottaminen tai alentaminen, optio-ohjelmista päättäminen, niiden ehtojen muuttaminen, hallituksen valtuuttaminen tarjoamaan optioita ja optioiden suuntaaminen, vaihtovelkakirjalainojen ottaminen ja vaihtovelkakirjalainan ehtojen muuttaminen.
- (iii) Yhtiön hallituksen jäsenten lukumäärän muuttaminen.
- (iv) Yhtiön jakautuminen, sulautuminen toiseen yhtiöön tai toisen yhtiön sulautuminen Yhtiöön,
- (v) Yhtiön asettaminen vapaaehtoisesti selvitystilaan ellei siihen ole lakiin perustuvaa velvoitetta tai selvitystilan lopettaminen ja samalla Yhtiön toiminnan jatkami-

nen, yrityssaneeraukseen hakeutuminen, konkurssihakemuksen jatkamisesta päättäminen, Yhtiön toiminnan lopettaminen,

ja

(vi) Yhtiön yhtiöjärjestyksen mukaisten tilintarkastajien valinta.

YHTIÖN HALLITUS

6.1 Yhtiön hallitus kokoontuu tarvittaessa, kuitenkin vähintään kuusi (6) kertaa vuodessa.

6.2 Hallituksessa on kolmesta kuuteen varsinaista jäsentä. Molemmilla Perustajaosakkailta on oikeus nimetä yksi jäsen hallitukseen. Muut jäsenet valitsevat Osakkaat.

6.3 Ellei toisin yksittäistapauksessa sovita, kutsu Yhtiön hallituksen kokoukseen on toimitettava viimeistään seitsemän (7) vuorokautta ennen kutsun tarkoittamaa hallituksen kokousta hallituksen jäsenille lähetetyillä kirjatulla kirjeillä tai muutoin sovitulla tavalla todisteellisesti. Kutsun lähettäminen sähköpostilla katsotaan riittäväksi. Kutsun hallituksen kokouksiin voi toimittaa kuka tahansa hallituksen jäsenistä.

6.4 Seuraavista asioista päättäminen hallituksessa edellyttää molempien Perustajaosakkaiden hyväksyntää:

(i) hallituksen puheenjohtajan valinta,

(ii) Yhtiön toiminnan kannalta oleellisen lainan ottaminen tai antaminen, Yhtiön toiminnan kannalta oleellisena pidetään otettavaa tai annettavaa lainaa jonka määrä ylittää viisikymmentätuhatta (50.000) euroa,

(iii) Yhtiön kannalta merkittävät sopimukset ja liiketoimet,

(iv) Tytäryhtiön perustaminen ja lopettaminen,

(v) Yhtiön avainhenkilöiden, kuten toimitusjohtajan, ja muiden Yhtiön toiminnan kannalta keskeisten henkilöiden valinta ja erottaminen,

(vi) Yhtiön liiketoiminnan tai sen osan myyminen,

(ix) Yhtiön investoinnit, joiden arvoa Yhtiön toimintaan nähden voidaan pitää merkittävänä,

(x) Yhtiön liiketoimintasuunnitelmaan kuulumattomat investoinnit ja niiden rahoituksesta päättäminen

ja

(xi) Yhtiön yhtiöjärjestykseen mahdollisesti sisältyviin suostumus- ja lunastuslausukkeisiin liittyvä päätöksenteko.

TOIMITUSJOHTAJA

Yhtiön toimitusjohtajalla on aina oltava Yhtiön toiminnan laajuutta ja laatua vastaava pätevyys ja kokemus. Sopijapuolet sopivat, että Sopimuksen allekirjoitushetkellä Yhtiön toimitusjohtajana toimii N.N. Hallituksen ja toimitusjohtajan työnjako on otettu sopimuksen liitteeksi 4.

TYÖNTEKOVELVOITE

8.1 Perustajaosakkaat sitoutuvat ja ovat velvollisia työskentelemään Yhtiössä heidän ja Yhtiön välillä kulloinkin voimassaolevien johtaja-, työ- tai konsulttisopimusten mukaisesti.

AINEETTOMAT OIKEUDET

9.1 Ellei erikseen kirjallisesti toisin sovita, Yhtiö saa ilman eri korvausta kaikki omistusoikeudet ja aineettomat oikeudet kokonaisuudessaan niihin liittyvine muuntelu- ja edelleen luovutus oikeuksineen Yhtiön toiminnan yhteydessä syntyneisiin ja syntyviin sekä Osakkaiden Yhtiön hyväksi toimiessa kehittämiin ja jatkossa kehitettäviin aineettomiin oikeuksiin mukaan lukien tekijäoikeudet, patentit, mallit, hyödyllisyysmallit ja muut aineettomat oikeudet.

9.2 Sopijapuolet sitoutuvat toimimaan yhteisymmärryksessä tämän sopimuskohdan toteuttamiseksi ja aineettomien oikeuksien siirtämiseksi ja säilyttämiseksi Yhtiöllä.

4.2.2 Taloudelliset asiakohdat

Eräitä olennaisimpia osakassopimuksessa sovittavia asioita ovat omistuksen hallinnoimiseen ja luovuttamiseen liittyvät ehdot. Tässä yhteydessä hallinnoimisella tarkoitetaan koko omistuksen elinkaarta sekä sen suojaamista eri tilanteissa. Osakkaat haluavat tavallisesti kontrolloida, ketkä saavat omistaa yhtiön osakkeita ja miten niitä saadaan myydä.

Keskeiset osakkeisiin liittyvät asiat ovat:

- siirtorajoitukset sekä panttaus- ja myyntikielto
- velvollisuus tai oikeus myydä osakkeita tietyissä tilanteissa.

(Hannula, A., 2007, 110.)

Hannulan teoksessa *Osakassopimus* sanotaan, että osakassopimukseen halutaan tavallisesti ottaa mukaan sääntöjä yhtiön osakkeiden siirtämisestä tai myymisestä. Näistä säännöistä poikkeaminen edellyttää yleensä kaikkien sopijapuolten suostumusta. Osakkeiden myyntiä koskevat kiellot voivat olla voimassa määräajan tai niin kauan kuin osakassopimus on voimassa.

Kieltoa siirtää osakkeita voidaan kiertää erilaisten vakuusjärjestelyjen eli esimerkiksi

panntauksen kautta, jos asiaa ei ole osakassopimuksessa kielletty. Tästä syystä siirto- rajoitusten vastaparina on lähes poikkeuksetta kielto antaa osakkeita vakuudeksi. Osakkeiden panttaaminen voisi johtaa tilanteeseen, jossa pantti realisoitaisiin viime kädessä pakkohuutokaupassa ja osakkeet voisivat näin päätyä ulkopuolisen, jopa muiden osakkaiden käsityksen mukaan vihamielisen tahon (esimerkiksi kilpailijan) käsiin.

(Hannula, A., 2007, 112.)

Siirto- ja panttauskiellon toimivuus edellyttää, että osakassopimukseen otetaan tueksi muita sääntöjä, kuten sanktio. Kiellon rikkomisesta aiheutuva sanktio on määriteltävä tarpeeksi suureksi suhteessa osakkeiden arvoon. Oikein muotoilluilla yhtiöjärjestyks- määryyksillä eli suostumus- ja lunastuslausekkeella sekä osakekirjojen panttaamisel- la tai yhteiseen säilytykseen antamisella voidaan vahvistaa kiellon toimivuutta mer- kittävästi.

(Hannula, A., 2007, 112)

Osakkeiden myyntitilanteita ajatellen on hyödyllistä ja oikeudenmukaista ottaa osa- kassopimukseen mukaan sääntöjä myötämyyntioikeudesta ja -velvollisuudesta. Myö- tämyyntioikeus tarkoittaa tilannetta, jossa osakkeenomistajan luovuttaessa osakkei- taan muille osapuolille syntyy oikeus vaatia, että luovutuksensaaja hankkii samanai- kaisesti myös heidän osakkeensa tai vastaavan suhteellisen osuuden heidän osake- omistuksestaan. Tällä tavoin kyetään varmistamaan, että vähemmistöosakkeenomis- taja pystyy irtautumaan osakkeistaan samalla enemmistöosakkaiden kanssa. Myötä- myyntioikeuteen voidaan yhdistää etuosto-oikeus. Etuosto-oikeuden perusteella niille osakkeenomistajille, jotka eivät halua myydä osakkeitaan annetaan mahdollisuus os- taa myytävät osakkeet. Myötämyyntivelvollisuudella tarkoitetaan tilannetta, jossa osakkeenomistajalla on velvollisuus myydä omistamansa osakkeet muiden osak- keenomistajien vaatimuksesta heidän luovuttaessa myös itse osakkeitaan.

(Alho, J., 2009, 118.)

Uuden osakkaan – ja samalla sopijapuolen-hyväksymisestä on syytä sopia ainakin periaatetasolla. Osakassopimus ei luonteensa vuoksi ole tarkoitettu siirrettäväksi muutoin kuin poikkeustilanteissa. Osakassopimukseen tehdään usein muutoksia uu- den osakkaan tullessa tai osakassopimus korvataan joissakin tapauksissa jopa uudella

osakassopimuksella.

(Hannula, A., 2007, 116)

Taloudellisesta asiakohdasta esimerkki Hannula, A., Osakassopimus kirjan mukaisesta suppeasta osakassopimusmallista.

OSAKKEIDEN LUOVUTUKSET

11.1 Sopijapuolet sitoutuvat olemaan luovuttamatta osakkeita muuten kuin tässä Sopimuksessa sovitulla ja Yhtiöjärjestyksessä määrätyillä tavoilla.

11.2 Sopijapuolet sitoutuvat siihen, että eivät myy tai muuten luovuta Yhtiön osakkeitaan ilman 2/3 tämän osakassopimuksen sopijapuolina olevien osakkaiden kirjallista etukäteistä suostumusta. Sopijapuolen, joka haluaa luopua Yhtiön osakkeistaan, on (i) ensin tarjottava niitä kirjallisesti ensisijaisesti Yhtiön, ja (ii) ellei Yhtiön halua tai voi käyttää lunastusoikeuttaan, muiden Sopijapuolten lunastettavaksi näiden ennestään omistamien osakkeiden suhteessa.

11.3 Sopijapuolet sitoutuvat olemaan panttaamatta tai muutoin asettamatta velan vakuudeksi Yhtiön osakkeita ilman molempien Perustajaosakkaiden kirjallista etukäteistä suostumusta.

11.4 Sopimuksessa sitoutuvat siihen, etteivät he luovuta Yhtiön osakkeitaan muuten kuin ehdolla, että luovutuksensaaja (i) hyväksyy tämän Sopimuksen ehdot muiden Perustajaosakkaiden yhdessä sopimalla tavalla ja (ii) allekirjoituksellaan liittyy tähän Sopimukseen. Perustajaosakkaat sopivat kirjallisesti etukäteen, miten mainittu menettely on mahdollista toteuttaa Sopimuksen mukaisia salassapitomääräksiä rikkomatta.

Siinä tapauksessa, että Sopijapuolen työ- tai toimisuhte Yhtiön kanssa päättyy Yhtiön toimittamaan irtisanomiseen työsopimuslain 7:2 §:n mukaisilla henkilöön liittyvillä irtisanomisperusteilla tai työsopimuslain 8:1 §:n purkamisperusteilla, sitoutuu Perustajaosakas välittömästi myymään omistamiaan Yhtiön osakkeita alla olevan taulukon mukaisessa suhteessa ensisijaisesti muille Perustajaosakkaille tasaosuus- ja toissijaisesti muille Sopijapuolille näiden omistusosuus- ja osakkeiden mukaisessa suhteessa:

Sopijapuolen työskentelyaika Yhtiössä laskettuna työ- tai johtajasopimuksen alkamisesta sopimuksen päättymiseen:	Myytävien osakkeiden osuus omistuksesta:
Ennen 1.1.2008	100%
1.1.2008-31.12.2008	90%
1.1.2009-31.12.2009	80%

Tämän kohdan tarkoittamassa tilanteessa muu Sopijapuoli kuin Perustajaosakas sitoutuu myymään kaikki omistamansa yhtiön osakkeet välittömästi ensisijaisesti Pe-

rustajaosakkeille tasaosuuksin ja toissijaisesti muille Sopijapuolille näiden omistusosuuksien mukaisessa suhteessa.

Kaikkien Sopijapuolten osalta luovutushintana pidetään tällöin määrää, jonka Sopijapuolille näiden omistusosuuksien mukaisessa suhteessa.

Kaikkien Sopijapuolten osalta luovutushintana pidetään tällöin määrää, jonka Sopijapuoli on maksanut hankkimistaan Yhtiön osakkeista tai osakkeille Yhtiön viimeksi päättyneen tilikauden tilinpäätöksen perusteella laskettavaa nettovarallisuusarvoa vastaavaa määrää riippuen siitä, kumpi hinnoista on alhaisempi. Hallituksen puheenjohtajuus tai jäsenyys eivät muodosta tässä kohdassa 11.4 tarkoitettua työ- tai toimisuhdetta. Selvyyden vuoksi todetaan, että tämän kohdan mukaista myyntivollisuutta määritettäessä toimitusjohtajaan sovelletaan työsopimuslain säännöstöä siitä riippumatta sovelletaanko varsinaiseen toimisuhteeseen tai sen päättämiseen muutoin työsopimuslakia vai ei.

11.5 Mikäli osakkaan työ- tai toimisuhte yhtiön kanssa päättyy osakkaan kuoleman johdosta ennen 31.12.2011, on muilla Sopijapuolilla oikeus lunastaa yhtiön osakkeet kuolinpesältä kokonaisuudessaan kohdan 11.4 mukaisessa järjestyksessä ja kohdassa 11.4 määritellyllä hinnalla. Vastaavasti menetellään mahdolliseen ositukseen liittyvän tasingon osalta. Tämä Sopimus sitoo kuolinpesää, perillistä tai tasingon saajaa kuten sopijapuoltakin, kunnes osakkeiden lunastus on toteutettu.

4.2.3 Osapuolten velvoitteet

Yrittäjäkumppaneiden osakassopimukseen sisällytetään tyypillisesti osakkeenomistajaa henkilökohtaisesti velvoittavista ehdoista kuten salassapito- ja kilpailukieltomääräyksistä. Yhtiössä työskentelevän osakkeenomistajan työ- tai toimisuhte voi usein sisältää myös samoja asioita koskevia määräyksiä. Pääsääntöisesti osakassopimuksen määräykset on tarkoitettu sitomaan osapuolia heidän osakkeenomistajajansensa perusteella ja vastaavasti työsopimusten ehdot perustuvat heidän asemansa yhtiön työntekijöinä ja johtajina. Suotavaa on sopia velvoitteista kuitenkin molemmissa sopimuksissa, koska osakkeenomistajan työsuhde voi päättyä ja osakkeenomistus jatkua tai päinvastoin.

Osakassopimuksessa on myös syytä todeta, seuraako rikkomuksesta korvausvelvollisuus kummankin sopimuksen, työsopimuksen ja osakassopimuksen vai ainoastaan

toisen sopimuksen perusteella. Korvausvelvollisuus määräytyy viimeisimmän sopimuksen perusteella, jollei asiasta ole sovittu.

(Alho, J., 2009, 118.)

4.2.4 Kilpailukiello

Osakassopimukseen sisältyy hyvin usein kilpailukieltolauseke. Perusteena kilpailukiellolle on osakkuus yhtiössä, ei työsuhde. Kilpailukiellon on lähtökohtaisesti oltava kaikille sopimuksen osapuolille samanlainen, mutta tietenkin on tehtävä pieniä poikkeuksia.

Jos osakkaan osakeomistus yhtiössä on vähäinen, työsopimuslain rajoituksia kilpailukiellosta sopimiseen ei välttämättä voida kuitenkaan tehokkaasti kiertää ainoastaan antamalla työntekijälle vähän osakkeita ja ottamalla hänet osakassopimukseen. Tässä tapauksessa osakassopimuksen sanktiot voivat pahimmillaan vesittäytyä työoikeuden perusteella. Työsopimuslain mukaan kilpailukiellon enimmäispituus on kuusi kuukautta työsuhteen päättymisestä ja jos kilpailukielloon on erityisiä perusteita, 12 kuukautta työsuhteen päättymisestä. Jos osakkuus ei ole aivan vähäinen, kilpailukiellosta voitaneen sopia työsopimuslain rajoituksista huolimatta osakassopimuksessa, vaikka osakas samaan aikaan olisi myös työsuhteessa yhtiöön, jonka osakkeita hän omistaa. (Hannula, A., 2007, 139.)

Kilpailukieltolauseke kannattaa määrittää riittäväällä tarkkuudella, että kilpailukiello toimii käytännössä tai että se ei ajan kuluessa muutu kohtuuttomaksi. Kilpailukieltolausekkeen sisältöä rajoittaa varallisuusoikeudellisista oikeustoimista säädettyssä laissa kohtuullisuussäännös ja yleiset oikeusperiaatteet. OikTL 38 § ”Kohtuullistamissäännöksen mukaan kilpailukieltositoumus ei koske sitoumuksen antajaa siltä osin kuin se kohtuuttomasti rajoittaa hänen toimintavapauttaan, muun muassa harjoittaa tiettyä toimintaa tai olemaan tekemättä työsopimusta jonkun kanssa, joka harjoittaa kyseessä olevaa toimintaa.”

Kilpailukiellon rikkominen on yleensä tiukasti sanktioitu. Siihen liittyviä sanktioita voivat olla tuntuvan suuruinen sopimussakko, vahingonkorvausvelvollisuus aiheute-

tusta vahingosta sekä osakkeiden luovutusvelvollisuus nimelliseen hintaan muille osakkaille tai yhtiölle. (Hannula, A., 2007, 139.)

Kilpailukiellosta esimerkki Hannula, A., Osakassopimus kirjan mukaisesta suppeasta osakassopimusmallista.

KILPAILUKIELTO

12.1 Osakkaalla ei ole oikeutta siirtyä ilman Yhtiön hallituksen antamaa etukäteistä kirjallista suostumusta Yhtiön kanssa suoraan tai välillisesti kilpailevan yhteisön palvelukseen työntekijänä, neuvonantajana, konsulttina, osakkeenomistajana tai muuten edistää kilpailevaa toimintaa eikä ryhtyä itse yksin, perheenjäsenensä välityksellä tai yhdessä muun kolmannen kanssa harjoittamaan Yhtiön kanssa suoraan tai välillisesti kilpailevaa toimintaa. Kilpailevaa toimintaa arvioitaessa Yhtiön liiketoimintaan luetaan kuuluvaksi Yhtiön kehitysasteella tai tuotannossa olevat tuotteet ja/tai näihin liittyvät aineettomat oikeudet, kuten patentit, patenttihakemukset tai tavaramerkit.

12.2 Tämän kohdan 12 mukainen kilpailukiello on voimassa kunkin Osakkaan osalta koko Sopimuksen voimassaoloajan sekä kaksi vuotta työ- tai toimisuhteen päättymisestä Yhtiön kanssa.

12.3 Kilpailukieltoaikaa ei kuitenkaan noudateta, mikäli (i) Osakkaan työ- tai toimisuhte on päättynyt Yhtiöstä johtuvasta syystä, (ii) kaikki Osakkaat myyvät tai muuten luovuttavat Yhtiön osakkeensa kolmannelle osapuolelle tai (iii) Yhtiö asetetaan selvitystilaan tai konkurssiin.

4.2.5 Salassapito

Osakassopimukseen sisältyvällä salassapitomääräyksellä on kaksitahoinen merkitys: Salassapitomääräyksen tarkoituksena on kieltää

1. sopimuksen sisällön paljastaminen ulkopuolisille sekä
2. yhtiötä ja sen liiketoimintaa sekä omistajia koskevien tietojen paljastaminen.

(Hannula, A., 2007, 137.)

Osakassopimuksella sovittava salassapitovelvoite on luonteeltaan sopimusoikeudellinen velvoite, jonka rikkomisesta aiheutuu pääsääntöisesti sopimusperusteinen sanktio. On huomattava, että yrityssalaisuuden rikkominen ja väärinkäyttö on säädetty rangaistavaksi rikoslaissa. Myös laki sopimattomasta menettelystä elinkeinotoimin-

nassa sisältää säännöksiä yrityssalaisuuden suojasta. Sopimusoikeudellinen velvoite on päällekkäinen velvoite lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden kanssa. Osakassopimuksessa on perusteltua kuitenkin sopia myös lainsäädännön kattamista seikoista, sillä sopimusoikeudellisen velvoitteen rikkomisesta seuraavan sopimusperusteisen sanktion kuten sopimussakon vaatiminen on usein yksinkertaisempaa ja tehokkaampaa kuin asian käsittely yleisessä alioikeudessa pelkästään soveltuvien lakien nojalla. (Alho, J., 2009, 138.)

Salassapitolausekkeeseen osakassopimuksessa on syytä lisätä poikkeuksia. Poikkeuksia tarvitaan esimerkiksi osakkeiden luovutustilanteessa, koska yleensä ostaja haluaa nähdä sopimuksen ehdot. Salassapitolausekkeeseen voi lisätä, että yhtiön tietoja voidaan luovuttaa myös hallituksen suostumuksella. Viranomaistoiminnasta ja lainsäädännöstä johtuva tietojen luovuttaminen kannattaa selkeyden vuoksi lisätä salassapitolausekkeeseen, vaikka tätä ei voida pitää sopimusrikkomuksena. Osakassopimuksen osapuolilla on salassapitovelvollisuudesta huolimatta oikeus paljastaa tietoja neuvonantajille, joilla on lakiin tai sopimukseen perustuva salassapitovelvollisuus ilman muiden osapuolten suostumusta.

Salassapidosta esimerkki Hannula, A., Osakassopimus kirjan mukaisesta suppeasta osakassopimusmallista.

SALASSAPITO

13.1 Osakkaat sitoutuvat olemaan ilmaisematta ja käyttämättä itsensä tai kolmannen osapuolen hyödyksi Yhtiön liikesalaisuuksia, kuten yhtiön tuotteita ja niiden sovelluksia koskevia teknisiä ja taloudellisia tietoja, sekä muita sellaisia tietoja, joita ei ole tarkoitettu yleiseen ja kolmannen osapuolen tietoon. Selvytyden vuoksi todetaan, että myös tämä Sopimus kuuluu salassapidon piiriin. Salassapitovelvollisuus ei koske sellaisia tietoja, jotka Yhtiö on julkistanut normaaliin liiketoimintaansa kuuluvina tai jotka muuten ovat yleisesti tiedossa.

13.2 Sopijapuolet sitoutuvat noudattamaan tämän kohdan mukaista salassapitovelvollisuutta kahden vuoden ajan omistuksensa Yhtiössä päättymisestä lukien. Mikäli Sopijapuoli luovuttaa osakkeensa omistamalleen tai hallitsemalleen yhtiölle, kahden vuoden salassapitovelvollisuus sitoo sekä kyseistä Sopijapuolta että osakkeet saanutta yhtiötä Sopijapuolen ja kyseisen yhtiön omistamien Yhtiön osakkeiden omistuksen päättymisestä lukien. Kahden vuoden salassapitovelvollisuutta ei kuitenkaan noudateta, mikäli Yhtiö asetetaan selvitystilaan tai konkurssiin ennen sitä.

4.2.6 Rahoitukseen liittyvät asiakohdat

Osakeyhtiölain mukaan lähtökohtana on, että osakkeenomistajilla ei ole osakepääomasijoituksensa lisäksi velvollisuutta suorittaa maksuja yhtiölle. Poikkeuksena ovat yhtiöt, joiden yhtiöjärjestyksessä on määrätty maksuvelvollisuudesta. Osakassopimuksiin voi liittyä ja usein myös liittyy määräyksiä osakkeenomistajien velvollisuuksista osallistua yhtiön rahoittamiseen.

Osakassopimuksen sopijapuolilla saattaa olla intressissä käyttää kertyvät voittovarot yhtiön toiminnan kehittämiseen ja pidättäytyä voiton- ja varojenjaosta määrääjäksi. (Hannula, A., 2007, 139.)

Sijoitettujen varojen käytöstä kannattaa sopia riittävällä tarkkuudella, koska vähemmistöosakkaana olevalla sijoittajalla ei aina ole riittävää kontrollia varojen käyttöön.

4.2.7 Osakkaiden ansaintaan liittyvät asiakohdat

Osakkaiden omistuksen aikaiseen ansaintaan kuuluu yhtiön tulevaisuudessa maksamasta osingosta sopiminen osakassopimuksessa. Osingonjaon edellytykset on kirjattu osakeyhtiölakiin. Laissa määrätään myös vähimmäisosingosta, jota osakkaalla on aina oikeus vaatia. Osingonjaosta määrääminen ei välttämättä liity suoraan osingon määrään vaan tapaan, jolla osingonjaosta päätetään. Osingonjaosta koskevissa määräyksissä päätöksentekomekanismina kannattaa suosia määräänemmistöä tai tietyn osakkeenomistajan hyväksyntää.

Osakassopimuksiin otetaan usein liitteeksi esimerkiksi osakkaiden työsopimukset, joissa palkoista on sovittu. Kaikkien osakkaiden kannalta on tärkeää, että sopijapuolten ansainnasta yhtiöstä ja ansainnan perusteista on sovittu riittävän tarkasti. Tämä on paras tapa ennaltaehkäistä asiaa koskevia riitoja.

(Hannula, A., 2007, 141.)

Osakkaiden ansaintaan liittyvästä asiakohdasta esimerkki Hannula, A., Osakassopimus kirjan mukaisesta suppeasta osakassopimusmallista.

OSAKKAIDEN ANSAINTA YHTIÖSTÄ

10.1 Osakkaille maksetaan palkkaa tämän Sopimuksen liitteeksi 3. otettujen työ- ja toimeisopimusten mukaisesti. Osakkaat sitoutuvat neuvottelemaan palkan muuttamisesta, jos Yhtiöllä ei ole varaa maksaa sovitun tasoista palkkaa.

10.2 Osakkaille tai heidän määräysvallassaan oleville yhtiöille ei makseta muita palkkioita kuin kohdassa 10.1. ja Sopimuksen liitteessä määrätty palkka työ- ja toimeisuhteen ehtojen mukaisesti.

10.3 Osakkaat eivät ole muutenkaan sopijapuolina yhtiön kanssa, elleivät kaikki tämä Sopimuksen Sopijapuolet hyväksy sopimusta yksimielisesti.

10.4 Yhtiön tulos käytetään 31.12.2009 asti ensisijaisesti Yhtiön toiminnan turvaamiseen, sen investointien toteuttamiseen ja sen nettovarallisuuden kasvattamiseen. Osinkoa maksetaan, mikäli tämän Sopimuksen Sopijapuolina olevista osakkeista 2/3 määräenemmistö niin päättää.

10.5 Edellä kohdassa 10.4 sanotun päivämäärän jälkeen Yhtiö jakaa osinkoa hyvän liiketavan mukaisesti, mikäli Osakkaat, joilla on vähintään kaksi kolmasosaa (2/3) kokouksessa edustetuista osakkeista, niin päättävät. Osinkoa jaettaessa on kuitenkin otettava huomioon pakottavan lainsäädännön osingonjaolle asettamat rajoitukset. Sopijapuolet sitoutuvat siihen, että he myötävaikuttavat yhtiökokouksessa ja hallituksessa tämän kohdan 10 toteutukseen.

4.2.8 Sopimuksen keston liittyvät asiakohdat

Osakassopimus tehdään pääsääntöisesti toistaiseksi voimassa olevaksi, eli sopimus on voimassa niin kauan kuin siinä on osapuolena vähintään kaksi osakkeenomistajaa. Toistaiseksi voimassa oleva osakassopimus asettaa osakassopimuksen sisällölle tiettyjä vaatimuksia, sillä osakassopimuksen tulee pysyä käyttökelpoisena työkaluna pitkän aikaa. (Alho, J., 2009, 17.)

Osakassopimus voidaan solmia myös vain määräajaksi. Määräajaksi voimassa oleva osakassopimus tehdään yleensä vain silloin, kun tiedossa on ainutlaatuinen toimenpide. Ainutlaatuinen toimenpide voi olla esimerkiksi yhtiön perustaminen.

Hyvin laadittu osakassopimus joustaa yhtiön liiketoiminnan tai osakaskunnan muuttuessa. Aina ei ole kuitenkaan mahdollista ennakoida kaikkia muutostarpeita sopimuksen laadintahetkellä. Osakassopimuksessa onkin suositeltavaa sopia menettelytavoista, joilla on mahdollista toteuttaa muutoksia osakassopimukseen olosuhteiden muuttuessa. Ilman sopimuksen muuttamista koskevia menettelytapoja, saattaa sopimuksen muuttaminen jälkikäteen olla vaikeaa, koska tällöin yleensä edellytetään kaikkien osapuolten yksimielisyyttä. Näin ollen sopimuksen muuttamista koskevista menettelytavoista sopiminen on suotavaa etenkin silloin, kun osakassopimuksessa on suuri määrä osapuolia. (Alho, J., 2009, 17.)

Sopimuksen keston liittyvästä asiakohdasta esimerkki Hannula, A., Osakassopimus kirjan mukaisesta suppeasta osakassopimusmallista.

SOPIMUKSEN VOIMASSAOLO

15.1 Tämä Sopimus tulee voimaan, kun kaikki Sopijapuolet ovat sen allekirjoittaneet. Sopijapuolet vastaavat omalta osaltaan siitä, että Sopimuksen solmimiseen mahdollisesti liittyvät yhtiöoikeudelliset tai muut päätökset on tehty oikeuksin ja että allekirjoittajilla on tarvittavat valtuudet Sopimuksen allekirjoittamista varten.

15.2 Sopimusta voidaan muuttaa kaikkien Sopijapuolten hyväksynnällä edellyttäen, että kaikki muutokset ja lisäykset sovitaan kirjallisesti.

15.3 Sopijapuolilla ei ole oikeutta ilman kaikkien Sopijapuolten etukäteistä kirjallista suostumusta siirtää tätä Sopimusta tai siihen kuuluvia oikeuksia tai velvoitteita kokonaan tai osittain kolmannelle.

15.4 Mikäli osa tästä Sopimuksesta on tai tulee lainsäädännöllisten muutosten takia, viranomais määräyksiltään tai muista syistä pätemättömiksi tai mitättömäksi, on Sopimus muilta osin yhä voimassa. Sopijapuolet sitoutuvat tällöin neuvottelemaan sopimuksen muuttamisesta siten, että Sopijapuolten yhteinen alkuperäinen sopimustahto toteutuu mahdollisimman tarkasti.

15.5 Sopimusta ei voida yksipuolisesti irtisanoa. Sopimus on voimassa kunkin Sopijapuolen osalta niin kauan kuin hän ja yksikin toinen Sopijapuoli omistavat Yhtiön osakkeita. Sopijapuolet voivat kuitenkin yksimielisellä päätöksellä päättää tämän Sopimuksen.

15.6 Tämä Sopimus purkautuu automaattisesti, jos Yhtiön osakkeet tulevat julkisen noteerauksen kohteeksi.

4.2.9 Sopimusrikkomus

Sopimusrikkomuksen seuraamukset ovat yleisimpiä asioita, mitä osakassopimukseen sisällytetään. Sopimusrikkomuksesta voi seurata esimerkiksi vahingonkorvausvelvollisuus tai sopimussakkoa. Vahingonkorvausvelvollisuus ja/tai sopimussakko toimii uhkana mahdolliselle sääntöjen rikkomiselle ja tällöin loukattu osapuoli ei joudu kärsimään sopimusrikkomuksesta johtuvista vahingoista.

Sopimuksen ulkoisessa vahingonkorvauksen ratkaisemisessa sovelletaan yleislakia, joka on vahingonkorvauslaki (412/1974). Osakassopimuksessa vahingonkorvaukseen sovelletaan yleisiä sopimusoikeuden oikeusperiaatteita, ellei siinä toisin mainita. Sopimusrikkomuksen vahinkoja on hyvin vaikea näyttää toteen, joten osakassopimuksessa on järkevää käyttää sopimussakkoa. Jos sopimussakon määrää tai ylärajaa ei sisällytetä osakassopimukseen, niin tällöin sopimusta rikkonut osapuoli on velvollinen korvaamaan sopimuksen muille osapuolille vahingot yleisten sopimusoikeudellisten periaatteiden mukaan.

Vahingonkorvausvelvollisuutta on mahdollista rajata, esimerkiksi ajallisesti tai jättämällä sopimusehtoja pois korvausvelvollisuuden piiristä. Toisen osapuolen myötävaikuttaminen tehtyyn rikkeeseen voi myös vaikuttaa alentavasti korvausvelvollisuuteen, mutta jos sopimusta on rikottu törkeästi huolimattomuudesta, niin tällöin ei voida vedota vahingonkorvausvelvollisuutta pienentäviin tekijöihin. Osakassopimukseen sisällytetään usein myös oikeus korjata tapahtuneet sopimusrikkeet, jos ne ovat korjattavissa.

Sopimussakosta määrääminen osakassopimuksessa on suotavaa, mutta sopimussakon määrää mietittäessä on otettava huomioon osakkaiden maksukyky. Sopimussakon määrä voi olla erisuuruinen osakkaiden kesken, riippuen osakkaiden asemasta yrityksessä tai onko kyseessä yritys vai yksityishenkilö. Sopimussakolla pyritään siihen, ettei sopimusrikkeitä tehtäisi ja tämän vuoksi sopimussakon täytyy olla kuitenkin riittävän suuruinen.

Sopimusrikkomuksen seuraamukset voidaan määrätä niin, että rikkeen tehnyt osakas korvaa kaikki rikkeestä aiheutuneet vahingot osakkaille, sekä lisäksi maksaa koko

sopimussakon, joko yhtiölle tai osakkaille. Jos yhtiö ei ole osakkaana osakassopimuksessa, niin tällöin se ei voi vedota sopimuksen mukaiseen sopimussakkoon. Sopimussakko ei välttämättä aina riitä kattamaan edes vahingosta aiheutuneita kuluja, joten on järkevää määrätä sopimussakkoa vahingonkorvauksien lisäksi.

Osakassopimukseen voidaan asettaa myös vahingonkorvaamisen ja sopimussakon lisäksi lunastusmääräyksiä. Lunastusmääräykset tarkoittavat sitä, että sopimusta rikkoneen osapuolen on myytävä osakkeensa, joko muille sopimuksen osapuolille tai kohdeyhtiölle. Sopimussakkoa voidaan sopia kuitattavan myös luovuttamalla omia osakkeitaan. Osakassopimuksessa voidaan sopia myös sanktioista, jolloin osakas menettää osakkeidensa hallinnoimisoikeuden.

(Alho, J., 2009, 17.)

Sopimusrikkomus asiakohdasta esimerkki Hannula, A., Osakassopimus kirjan mukaisesta suppeasta osakassopimusmallista.

SOPIMUSRIKKOMUS

14.1 Sopimusrikkomuksena on pidettävä sitä, että Sopijapuoli on olennaisesti rikkonut tämän Sopimuksen määräyksiä eikä ole korjannut rikkomustaan neljäntoista vuorokauden kuluessa vastaanotettuaan toiselta Sopijapuolelta asiaa koskevan kirjallisen huomautuksen ja mikäli sanotun sopimusrikkomuksen on katsottava olevan niin olennainen, ettei loukatulta Sopijapuolelta voida kohtuudella vaatia sopimussuhteen jatkamista, tai (ii) Sopijapuoli on luovuttanut Yhtiön osakkeita tämän Sopimuksen vastaisesti.

14.2 Sopimusrikkomukseen syyllistyneen Sopijapuolen on maksettava muille Sopijapuolille näiden omistusosuuksien mukaisessa suhteessa sopimussakkona yhteensä viisikymmentätuhatta (50.000) euroa. Mikäli sopimusrikkomuksesta on kuitenkin koitunut Sopijapuolelle vahinkoa tai Sopimusta rikkoneelle Sopijapuolelle hyötyä enemmän kuin sopimussakon määrä on, tulee sopimusrikkomukseen syyllistyneen korvata aiheuttamansa vahinko tai maksaa saamansa hyöty muille Sopijapuolille

Ohessa KKO -tapaus osakassopimuksen sopimusrikkomuksesta:

KKO 1994:95

Osakeyhtiön osakkaat A ja B olivat vuona 1978 sopineet, että he saivat samat palkkaedut työstään yhtiössä, jossa A oli toimitusjohtajana ja B talousjohtajana. Yhtiö oli A:n päätöksellä vuonna 1990 taloudellisten ja tuotannollisten syiden perusteella irtisanonut B:n työsuhteen.

Irtisanominen merkitsi myös osakassopimuksen irtisanomista, mihin A:lla ei sopimuksen tarkoitus ja sisältö huomioon ottaen ollut oikeutta. Tämän sopimusrikkomuksen johdosta A veloitettiin suorittamaan B:lle vahingonkorvausta osakassopimukseen liittyneiden etujen menetyksestä.

4.2.10 Yleiset juridiset ehdot

Lainvalinnan sopiminen on tärkeätä silloin, kun sopijapuolina on eri maiden kansalaisia. Jos sovellettavasta laista ei sovita, niin riitojen ratkaisu jää maiden välisten sopimusten ja kansainvälisen oikeuden lainvalintasääntöjen varaan. Erimielisyyksien syntyminen on harvinaista, jos osakkaat ovat saman maan kansalaisia. Lopuksi osakassopimuksessa ovat osakkaiden allekirjoitukset.

Yleisistä juridisista asiakohdista esimerkki Hannula, A., Osakassopimus kirjan mukaisesta suppeasta osakassopimusmallista.

SOVELLETTAVA LAKI JA ERIMIELISYYKSIEN RATKAISEMINEN

Tähän Sopimukseen sovelletaan Suomen lakia. Tätä Sopimusten koskevat mahdolliset erimielisyydet ratkaistaan ensisijaisesti Sopijapuolten keskinäisin neuvotteluin. Mikäli neuvotteluin ei päästä Sopijapuolia tyydyttävään ratkaisuun kolmenkymmenen vuorokauden kuluessa Sopijapuolen toisille Sopijapuolille antamasta kirjallisesta ilmoituksesta neuvottelujen aloittamisesta, ratkaistaan asia välimiesmenettelyssä yhden välimiehen toimesta Keskuskauppakamarin välityslautakunnan sääntöjen mukaisesti. Osakkaat valitsevat välimiehen ja ellei yksimielisyyteen päästä, välimiehen nimittää Keskuskauppakamarin välityslautakunta. Välimiesmenettelyn paikka on Helsinki ja menettelykieli on suomi. Välimiehen on annettava ratkaisunsa kolmenkymmenen vuorokauden kuluessa nimeämisestään.

SOPIMUSKAPPALEET

17.1 Tätä Sopimusta on laadittu kolme samasanaista kappaletta, yksi kullekin Sopijapuolelle.

17.2 Tämä Sopimus mahdollisine liitteineen muodostuu sopimuskokonaisuuden, joka on Sopijapuolten välinen koko sopimus, ja joka päättää kaikki Sopijapuolten väliset mahdolliset aikaisemmat tämän Sopimuksen kohdetta koskevat suulliset tai kirjalliset välipuheet, sopimukset, järjestelyt tai sitoumukset. Mikäli tämä Sopimus ja sen liitteet ovat toistensa kanssa ristiriidassa, sovelletaan tätä Sopimusta ensin ja sen jälkeen liitteitä numerojärjestyksessä.

ALLEKIRJOITUKSET

_____kuuta 2007, _____kuuta 2007

X OY

N.N.

N.N.

LIITELUETTELO**5 OSAKASSOPIMUKSET KÄYTÄNNÖSSÄ****5.1 Osakassopimusten vertailua**

Alla olevat esimerkit osakassopimuksista ovat otettu todellisista yrittäjäkumppaneiden osakassopimuksista. Niistä on poistettu nimet ja muut yhdistävät tekijät.

Osakassopimusten ensimmäinen asiakohta on osapuolten nimeäminen. Siinä tuodaan esiin osapuolten nimet (sukunimi, etunimi) ja usein henkilöturvatus, osakkaiden asema yrityksessä ja/tai osakkeen omistus kappaleina tai prosentteina.

Esimerkkejä kahdesta osakassopimuksesta.

AA (enemmistöosakas, 51 % osakkeista)

BB (vähemmistöosakas, 30 % osakkeista)

CC (vähemmistöosakas, 19% osakkeista)

Pilvi Pilvipouta (595962-XXX)

Sami Saari (121212-XXX)

Anni Aurinkoinen (456568-XXX)

Sopimuksen tarkoitus kohdassa ilmaistaan usein hyvin laajasti kyseisen yrityksen hallinnosta ja asioiden päättämisestä sekä hoitamisesta. Toisinaan sopimuksen tarkoitus osiossa määritellään hyvin tarkkaan osakassopimuksen tavoitteet. On hyvä kuitenkin muistaa, että tilanteet ja yritys muuttuu vuosien kuluessa. Siksi tavoitteita ei kannata määrittää pikkutarkasti.

Esimerkki eräästä osakassopimuksesta.

Tämän sopimuksen tarkoituksena on sopia Yritys Oy nimisen yhtiön hallinnon ja päätöksenteon periaatteista ja omistajuuteen liittyvistä periaatteista.

Osakkeiden lunastuksesta ja luovutuksesta sovitaan lähes poikkeuksetta. Näin voidaan kaikille taata tasapuolinen osakkeiden lunastus- ja luovutusosoikeus.

Esimerkki eräästä osakassopimuksesta, missä on sovittu osakkeiden lunastus-oikeudesta.

Mikä sopijapuoli haluaa luovuttaa omistamiaan osakkeita, sitoutuu hän tarjoamaan osakkeet ensisijaisesti muiden sopijaosapuolien lunastettavaksi aikaisemman osakeomistuksen mukaisessa suhteessa. Myös yhtiö voi lunastaa sopijaosapuolen osakkeet. Muilla osakkeenomistajilla tai yhtiöllä ei kuitenkaan ole velvollisuutta osakkeiden lunastamiseen.

Osakkeiden lunastushinta on ensisijaisesti sopijapuolten keskenään sopima hinta. Mikäli sopijapuolet eivät pääse asiasta yksimielisyyteen, tulee lunastushinta määritellä viimeksi vahvistetun tilinpäätöksen perusteella laskettavaan käypään hintaan, josta tarvittaessa yhtiön tilintarkastaja antaa oman lausuntonsa.

Mikäli osakkeiden lunastus ei ole toteutunut neljän kuukauden kuluessa siitä, kun se jolla on velvollisuus tarjota osakkeensa hankittavaksi, on esittänyt lunastusasian kirjallisesti muille sopijaosapuolille, voidaan lunastushintaa koskeva erimielisyys saattaa tämän sopimuksen 9 kohdassa tarkoitetulla tavalla yleisen alioikeuden käsiteltäväksi.

Voitonjako ja yhtiön varojen lainaaminen saattaa aiheuttaa erimielisyyksiä kaikista herkimmin osakkaiden kesken. Siksi niistä on hyvä sopia osakassopimuksessa.

Esimerkkejä eräistä osakassopimuksista, koskien voittonjakoa ja yhtiön varojen lainaamista.

Yhtiö jakaa osinkoa osakeomistuksen suhteessa, jos yhtiön maksuvalmius ja taloudellisen aseman turvaaminen pitkällä aikavälillä sen sallivat.

Ellei toisin sovita, osinkoa jaetaan enintään yksi kolmasosa (1/3) tilikauden nettovoitosta. Vähemmistöosakkaat eivät vaadi tätä suurempaa osingonjakoa.

Yhtiön varoja ei lainata sopijapuolille eikä sopijapuolten lähipiirille, jolla tarkoitetaan sopijapuoleen intressiyhteydessä olevia henkilöitä ja yhtiöitä. Liiketoimintaan liittyvät tavanomaiset maksuehdot ovat sallittuja.

Yrittäjäkumppaneiden osakassopimuksessa salassapitolauseke on hyvin yleinen. Salassapitolauseke on ilmaistu usein yhdellä lauseella, kuten eräässä osakassopimuksessa.

Esimerkkejä eräistä osakassopimuksista, joissa on sovittu salassapidosta.

Sopijapuolet sitoutuvat pitämään salassa kaiken tätä sopimusta ja yhtiötä koskevan luottamuksellisen tiedon.

Sopimuksen voimassaolo on syytä kirjoittaa paperille. Sopimuksen voimassaolosta voidaan yksinkertaisesti sopia seuraavasti kuten eräässä osakassopimuksessa.

Tämä sopimus astuu voimaan allekirjoitettaessa ja on voimassa niin kauan kuin sopijapuolet tai uudet sopijapuolet omistavat kyseistä yritystä.

5.2 Hyödyt

Osakassopimus on tavallisesti sopimusvälineenä joustavampi kuin yhtiöjärjestys. Osakassopimuksen etuina ovat sopimusvapauden laajuus ja se, että osakassopimuksen voimaantulo ei ole sidottu yhtiön tai yhtiöjärjestyksen muutoksen rekisteröintiin. Osakassopimus ei myöskään ole julkinen asiakirja, toisin kuin yhtiöjärjestys. (Hannula, A., 2007, 14.)

Osakassopimus luo tasapuolisuutta kaikkien osakkaiden kannalta ja se tuo myös turvaa osakkaiden keskuuteen ja taloudelliseen asemaan. Esimerkiksi, jos pitkään toimineeseen yhtiöön tulee uusi osakas, niin osakassopimukseen sisällytetty osakkeen/osakkeiden lunastusvelvoiteoikeus 12 kuukauden ajanjaksolla tuo turvaa sekä uudelle osakkaalle ja vanhoille osakkaille. Eli jos uusi osakas haluaakin ennalta arvaamattomasta syystä luopua osakkuudestaan, niin osakassopimus velvoittaa muut osakkaat maksamaan poislähtevälle osakkaalle osakkeista sama osakekohtainen arvo, jolla osakkeet ovat hankittu tai yhtiö saattaa lunastaa osakkeet. Tällöin uudelle osakkaalle ei tule taloudellista menetystä osakkeiden hankinnasta. Vanhoilla osakkailla on oikeus lunastaa uuden osakkaan osakkeet samalla osakekohtaisella arvolla, jolla uusi osakas on osakkeet hankkinut itselleen. Osakkeen lunastusvelvoiteoikeus luo turvaa, jos esimerkiksi osakkaiden yhteistyö ei jostain syystä onnistu. Ilman osakassopimusta enemmistöosakkaalla ei ole pääsääntöisesti mitään velvollisuutta ostaa osakkeita vähemmistöosakkaalta tai enemmistöosakas voi tarjota osakkeista vain hyvin alhaista hintaa.

Osakassopimukseen sisällytetty 12 kuukauden lunastusvelvoiteoikeus jakson jälkeen osakassopimus turvaa vähemmistöosakkaalle oikeuden saada omistamistaan osakkeista enemmistöosakkailta käyvän hinnan. Käyvän hinnan määrittely on usein sovitettu osakassopimuksessa ja se voi olla esimerkiksi oikaistun oman pääoman mukaisella hinnalla. Enemmistöosakkaiden luopuessa 12 kuukauden kuluessa vähemmistöosa-

kekaupasta osakkeistaan korkeammalla hinnalla, niin heidät voidaan osakassopimuksen mukaan velvoittaa korvaamaan erotus vähemmistöosakkaalle.

Osakassopimuksella voidaan estää ulkopuolisen tahon tuleminen osakkaaksi osakeyhtiöön. Tällöin osakkeenomistajilla ei ole oikeutta luovuttaa omistamiaan osakkeita kolmannelle osapuolelle ilman muiden osakkaiden kirjallista suostumusta. Osakassopimuksessa voidaan kieltää osakkeiden panttaus oikeus ja osakkeenomistajilla ei ole oikeutta pantata osakkeitaan ilman muiden osakkaiden kirjallista suostumusta.

5.3 Haitat ja haasteet

Osakassopimuksen ensimmäinen heikkous liittyy sen yhtiöjärjestyksestä huonompaan sitovuuteen osakeyhtiöoikeudellisella tasolla. Osakeyhtiölain mukaan yhtiökokouksen päätöstä ei voida moittia pelkästään sillä perusteella, että päätös on osakassopimuksen vastainen. Osakassopimus ei sido yhtiötä, eikä sitä tarvitse ottaa yhtiön toiminnassa huomioon sen vuoksi, että sopimuksen osapuolina olisi esimerkiksi yhtiön kaikki osakkeenomistajat.

(Hannula, A., 2007, 15.)

Osakkeen siirronsaaja ei aina automaattisesti tule sidotuksi osakassopimukseen. Ylipäätönsä osakassopimus sitoo vain sopimustasolla.

Osakassopimukseen sisällytetty osakkeiden 12 kuukauden lunastusoikeus tuo etuutta vanhoille osakkaille, mutta saattaa luoda uudelle osakkaalle epävarmuuden tunnetta työpaikan ja osakkuuden menetyksestä ensimmäisen vuoden aikana. Osakassopimuksessa on voitu sopia vähemmistöosakkaan velvollisuudesta luopua osakkeistaan tiettyyn arvoon, jos enemmistöosakkaat yhdessä esittävät siitä vaatimuksen.

5.4 Tapio Hannuksen kokemuksia

Hannuksen mielestä osakassopimus kannattaa pääsääntöisesti tehdä aina, jos osakeyhtiössä on enemmän kuin yksi osakas, ja varsinkin jos osakeyhtiön osakkaat eivät

ole saman perheen jäseniä. Sopimuksen tarkoituksena on välttää osakkaiden välisiä erimielisyystilanteita jo ennakoita tai tuottaa niihin ratkaisut. Kun sopimus laaditaan ennen osakeyhtiön perustamista, samalla tulevat kartoitetuksi ja etukäteen pohdituksi monenlaiset tilanteet, joita yrityksen toiminnassa väistämättä tulee eteen. Huolellisesti mietitty osakassopimus vähentää ristiriitatilanteita yrityksen johtamisessa.

Hannuksen mielestä yrittäjäosakkaiden osakassopimusten keskeiset asiakohdat liittyvät enemmistö- ja vähemmistöosakkaiden oikeuksiin ja velvollisuuksiin erilaisissa tilanteissa. Esimerkiksi osakassopimuksen säädökset minimiosingonjaosta antaa turvaa sellaiselle osakkaalle, jolle vuotuisella osingolla on tärkeä merkitys. Toisaalta osingon enimmäismäärästä sopiminen turvaa yhtiölle riittävät toimintaedellytykset. Osakassopimuksessa voidaan myös sopia yhtiön tarvitseman lisärahoituksen periaatteista, jonka suhteen osakkaiden näkemykset voivat eri tilanteissa vaihdella. Osakassopimus voi antaa turvaa vähemmistöosakkaalle myös sellaisissa tilanteissa, joissa vähemmistöosakas haluaa myydä osakkeensa. Ilman osakassopimusta vähemmistöosakkeiden arvo voisi jäädä hyvin alhaiseksi, kun osakeyhtiölain mukaan enemmistöosakkaalla ei pääsääntöisesti ole velvollisuutta ostaa kenenkään osakkeita.

Tasaomistukseen perustuvissa osakeyhtiöissä osakassopimuksessa on sovittava keinot ja periaatteet, jolla yhtiössä tehdään suuret päätökset sellaisissa tilanteissa, joissa äänät menevät tasan.

Osakassopimuksen perimmäisenä tarkoituksena on turvata osakeyhtiön toiminnan jatkuvuus sellaisissa tilanteissa, joissa osakkaiden erilaiset mielipiteet voisivat ”halvaannuttaa” päätöksenteon yrityksessä. Hannuksen mukaan on olemassa hyvin paljon tositapauksia useamman osakkaan yhtiöistä, joiden toiminnan kehittäminen on hiipunut tai toiminta on kokonaan loppunut osakkaiden välisten erimielisyyksien takia. Huolellisesti laadittu osakassopimus on itse asiassa toiminnan jatkuvuutta varmistava asiakirja, vaikka yhtiö itse ei useimmiten ole sopimuksessa sopijaosapuolenakaan.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimusongelmana oli selvittää yrittäjäkumppaneiden osakassopimuksen asiasisältöä sekä osakassopimuksen hyötyjä ja haittoja/haasteita. Apuna selvittämisessä on käytetty kirjallisuutta, artikkeleita ja yrittäjän mielipiteitä osakassopimuksen hyödyistä ja haitoista.

Yrittäjäkumppaneiden osakassopimuksissa tyypillisimmät asiakohdat ovat sopijapuolet, sopimuksen tarkoitus, osakkeiden lunastus ja luovutus, voitonjako ja yhtiön varojen lainaaminen, oman pääoman korotukset, sopijapuolten tasapuolinen kohtelu, salsapito, sopimuksen muuttaminen, sopimuksen voimassaolo, riitojen ratkaisu ja sopimusten järjestys.

Tutkimuksessa havaittiin, että uudessa osakeyhtiölaissa jätettiin paljon valinnanvapautta yhtiön osakkaille. Tämän vuoksi osakassopimuksen tekemisen merkitys on korostunut. Usein on tarkoituksenmukaisempaa sisällyttää osakkaiden sopimia asioita erilliseen sopimukseen kuin kirjoittaa niitä yhtiöjärjestykseen. Yhtiöjärjestys on myös kaupparekisterin kautta julkinen, mitä taas osakassopimus ei ole.

Osakassopimuksen tekoa kannattaa harkita tai siihen varautua seuraavanlaisissa yhtiöissä: 1) yhtiöissä, joissa on selkeästi vähemmistöosakkeenomistajia. Jos enemmistö omistaa yli 2/3 yhtiön osakkeista, on vähemmistön suoja vieläkin tärkeämpää. 2) Yhtiöissä, joiden omistajien suunnitelmissa voi olla yhtiön tai liiketoiminnan myyminen lähitulevaisuudessa on selkeämpää ja varmuutta tuovaa tehdä osakkaiden välille osakassopimus. 3) Osakassopimuksen tärkeys osoittautuu myös tilanteessa, jossa omistus on 50/50. Jos omistus jakaantuu tasan, niin kaikki päätökset vaativat osakkaiden yhteisymmärrystä.

Tutkimuksessa osakassopimuksen hyötynä ilmenee osakkeenomistajien ja yhtiön tulevaisuuden suuntaviivojen selkiytyminen. Osakassopimuksella voidaan vähentää myös yrittäjäkumppaneiden välisiä erimielisyyksiä. Osakkeenomistajien välinen työnjako selkiytyy ja asioista sovitaan ennakolta. Osakassopimus on myös osana yhtiön strategista suunnittelua.

Tutkimuksessa osakassopimuksen haitat/haasteet liittyvät sen huonompaan sitovuu-
teen osakeyhtiöoikeudellisella tasolla. Osakassopimus ei myöskään automaattisesti
sitouta uutta osakkeenomistajaa.

LÄHTEET

Alho, J-P., Mattila, K., Rönkkö, H., Ståhlberg, M. 2009. Osakassopimukset. Edita. Helsinki.

Airaksinen, M., Jauhiainen, J. 2000. Suomen yhtiöoikeus. Werner Söderström Lakitieto Oy.

Norri Matti., 2006. Osakeyhtiö. Karisto Oy.

Hannula, A., Kari, M., 2007. Osakassopimukset. WSOYpro. Helsinki.

Kyläkallio, J., Irola, O., Kyläkallio, K. 2008. Osakeyhtiö. Edita. Helsinki.

Tilisanomat 5/2008. Osakassopimuksen tekeminen pk-yrityksessä, Markku Varhera

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2004. Tutki ja Kirjoita. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.

<http://www.google.fi/> [Viitattu 23.9.2011]

Kokemuksia, Tapio Hannus KTM, KLT, MBA

KKO 1994:95